

Poslání Michaelovo

První přednáška

Dornach, 21. listopadu 1919

GA 194

Rudolf Steiner

Michaelova moc a Michaelovo poslání v kultuře přítomnosti. Protiklad ve vývoji od hlavy k ostatnímu organismu. Význam čísla 3 a 2 v souvislosti s porozuměním světu a člověku. Odstranění trichotomie na koncilu v Konstantinopoli v roce 869. Kristův impuls jako vyrovnávající impuls mezi luciferičnem a ahrimanstvím.

V těchto dnech chtěl bych říci něco o způsobu, jak se my, lidé přítomné doby, stavíme k té duchovní bytosti, o které můžeme říci, že zasahuje jako mocnost Michael do duchovního a tím i do ostatního dění na Zemi. Bude nutné, abychom si to, co přítom přichází v úvahu, dnes trochu připravili. Neboť jsou nutná různá hlediska, uschopňující lidskou rozumovost upozorovat ve svém okolí symptomy různých zásahů právě označené mocnosti. Musíme se držet toho, abychom, chceme-li mluvit vážně o duchovním světě, mohli vždy hledět na to, co se ukazuje jako projevy duchovních mocí zde ve fyzickém světě. Snažíme se proniknout jaksi závojem fyzického světa k tomu, co je působivé v duchovním světě. To, co se vyskytuje ve fyzickém světě, to může pozorovat každý člověk; to, co působí v duchovním světě, to pak slouží k tomu, aby se záhady fyzického světa řešily na základě duchovního světa. Musíme jen záhady fyzického života správným způsobem pociťovat. U těchto důležitých věcí jde právě o to, aby se mnohé, co jsem řekl v době, která předcházela těmto přednáškám, aby se to pojímalo s plnou vážností. Nelze spojovat nejosobnější pojmání světa se skutečným porozuměním tomu, co se pronikavě dotýká nejen celého lidstva, nýbrž přímo celého světa. Člověk se musí oprostít od pouhých osobních zájmů. To, co má osobnost ve světě činit a co má chápat jako svoji hodnotu, to se pochopí nejlépe tehdy, jestliže se v užším smyslu osvobodíme od všeho ostatního.

Nuže, víte přece, že našemu vývoji, který musíme pojímat jako náš zemský vývoj, předcházela jiný vývoj; že se tedy nacházíme v plném kosmickém vývoji. Víte však nejprve, že tento vývoj pokračuje dál, že tento vývoj dospěl k bodu, od něhož přejde k dalším, pokročilejším stupňům. Ale za druhé víte také, že pozorujeme-li svět jako takový, máme co činit nejen s těmi bytostmi, se kterými se nejprve setkáváme v pozemské oblasti, tedy s říší minerální, rostlinnou, zvířecí a lidskou, nýbrž že máme co činit s bytostmi, které jsou těmto říším nadřazeny a které jsme pojali celkově jako bytosti vyšších hierarchií. Mluvíme-li o úplném vývoji, musíme vždy brát zřetel na tyto bytosti vyšších hierarchií.

Tyto bytosti prodělávají ze své strany také určitý vývoj, který můžeme pochopit, nalezneme-li analogie k našemu vlastnímu lidskému vývoji a k vývojm, které jinak v různých říších Země existují. Prosím Vás, abyste brali zřetel na toto. Vy víte, že my, lidé, jsme proniknuti saturnským, slunečním, měsíčním vývojem a dospěli jsme až k naší Zemi, takže přihlížíme-li k našemu kosmickému vývoji, můžeme mluvit o tom, že my, lidé, jsme dospěli na čtvrtý stupeň svého vývoje.

Pozorujeme-li nyní bezprostředně nad naším lidským stupněm se nacházející bytosti, které označujeme jako Anděle. Uplatníme-li pouze analogii, můžeme říci: tyto bytosti, i když mají docela jiné formy, než je forma lidského bytí a pro fyzické lidské smysly neviditelné, mají vývojový stupeň Jupitera.

Podíváme-li se na Archanděly, ti mají ten vývojový stupeň, který lidé dosáhnou až na Venuši. A podíváme-li se na Archai, na duchy času, tedy na ty bytosti, které zcela zvláště zasahují do našeho pozemského vývoje, ti se nacházejí již ve vulkánském vývoji.

Nyní vzniká významná otázka: existuje přece také nejbližší stojící třída bytostí, která náleží hierarchii tak zvaných duchů formy. Zeptáme-li se, na kterém stupni stojí tyto duchové formy, pak si musíme říci: ti se již dostali nad to, co my lidé spatřujeme především jako náš budoucí vývoj, jako vývoj vulkánský. Ti tedy dospěli na stupeň, o kterém musíme říci: označíme-li sedm stupňů jako pro naše úvahy postačující, pak tyto bytosti, které nazýváme duchy formy, dospěly na osmý stupeň. Můžeme tedy říci: my lidé jsme na čtvrtém stupni vývoje; vezmeme-li osmý stupeň, nalezneme tu duchy formy.

Avšak toto stupňovité pořadí vývoje nemůžeme si představovat snad jakoby vedle sebe, nýbrž musíme si představovat, že je to všechno vsunuto vzájemně do sebe. Jako třeba ovzduší, které obklopuje zemi a ji proniká, tak i tato osmá sféra vývoje, k níž patří duchové formy, proniká onu sféru, v níž se zpočátku jako lidé nacházíme. Mějme nejprve přísně na zřeteli tyto dva stupně vývoje.

Řekněme si: my, lidé, jako takoví nacházíme se v oné sféře, která dosáhla čtvrtého stupně vývoje. Ale odhlédneme-li nejprve od všeho ostatního, nacházíme se mimo to v říši, kterou duchové formy kolem nás a skrze nás považují za svou. Vezměme konkrétně člověka v jeho vývoji. Již častěji jsme rozlišili vývoj tohoto člověka v jeho rozčlenění. Rozlišili jsme vývoj hlavy od ostatního vývoje člověka. Ostatní vývoj rozdělujeme opět ve dvě části, ve vývoj hrudi a ve vývoj údů. Na to nyní nejprve

nehleďme. Chceme zaujmout pouze to stanovisko, že v člověku máme všechno to, co náleží vývoji hlavy a všechno to, co je přičleněno ostatnímu člověku.

Myslete si tu věc obrazně tak, že si tu představujete třeba určitou plochu moře, člověka brodicího se mořem, pohybujícího se vpřed mořem, takže vyčnívá jen jeho hlava: pak byste v tomto obraze měli - je to samozřejmě jen obraz - situaci dnešního člověka. Všechno to, v čem vězí hlava, museli bychom počítat ke čtvrtému stupni vývoje a to, v čem se člověk brodí, v čem se jako plovoucí pohybuje vpřed, museli bychom označit jako osmý stupeň vývoje. Neboť zvláštní je to, že člověk je jaksi svou hlavou odrostlý onomu elementu, v němž duchové formy rozvíjejí své zvláštní bytí. Člověk je ohledně vytváření své hlavy v určité míře emancipován od toho, co je pronikáno podstatou duchů formy.

Jen tím, že to důkladně pochopíme, můžeme dospět k určitému pojmání člověka. Neboť jen tím pojmem správným způsobem zvláštní postavení, jež člověk zaujímá ve světě. Totiž jediné tím správně pochopíme, že člověk, pokud pociťuje jistý tvůrčí vliv na sebe ze strany duchů formy, nepociťuje tento tvůrčí vliv bezprostředně schopností své hlavy, nýbrž pociťuje jej tím, co ostatní organismus vykonává jako účinek na hlavu. Víte přece, že dýcháme a dýchání souvisí s krevním oběhem, když zevně fyziologicky mluvíme. Ale krev je vháněna také do hlavy. Tím je hlava v určité organické souvislosti s ostatním organismem, je živena, je ožívována ostatním organismem.

Musíte přesně rozlišovat dvě věci. Tou jednou je to, že hlava je v bezprostřední souvislosti s vnějším světem. Když vidíte nějakou věc, postřehujete tuto věc svými očima. Zde je bezprostřední souvislost mezi vnějším světem a hlavou. Pozorujete-li však život své hlavy, jak je udržován procesem dýchání a krevního oběhu, pak vidíte, jak krev proniká z ostatního organismu vzhůru do hlavy a tu můžete říci, že zde nemáte žádnou bezprostřední souvislost své hlavy s okolím, nýbrž jen nepřímou souvislost.

Přirozeně nemůžete to rozlišovat pedanticky, řeknete-li: no ano, vzduch je přece při vdechování vtahován ústy, patří tedy dýchání také k hlavě. Proto jsem řekl: zde je to obraz. Organicky nepatří vlastně to, co se ústy vdechuje, hlavě, nýbrž to patří ostatnímu organismu.

Uvážíte-li tyto základní pojmy, které jsme nyní pojali, držíte-li se ideje, že se nacházíme ve dvou sférách: v té sféře, do níž jsme byli přivedeni tím, že jsme prodělali vývoj saturnský, sluneční a měsíční a nacházíme se v zemském vývoji, že jsme tedy na čtvrtém stupni svého vývoje; vezmete-li dále v úvahu, že se mimo to nacházíme v životě, ve sféře, která náleží duchům formy, jako Země náleží nám, která však naši Zemi proniká a jen naši hlavu vylučuje, takže s celým svým ostatním organismem, se vším tím, co není smyslovým pojmáním, s tím se nacházíme v této osmé sféře, - přihlížíte-li k tomu, pak jste si vytvořili určitou základnu pro pochopení toho, co následuje.

Avšak chci vytvořit určitou základnu ještě pomocí jiných pojmů. Chceme-li pozorovat svůj život pod takovými vlivy, nemůžeme to učinit jinak než tím, že přihlédneme k bytostem, jež spolupůsobí ve světovém dění, a o kterých jsme se již

častěji zmiňovali: o bytostech luciferských a ahrimanských. Všimněme si nejprve toho, - řekl bych - co je nejzevnější u těchto bytostí. Ty obývají právě tak jako my, lidé, ony sféry, v nichž se právě nacházíme. Přihlédneme-li k tomu, co je na nich tím nejzevnějším, můžeme říci: všechny luciferské bytosti můžeme si představit jako bytosti, kterým jsou vlastní ony síly, které pociťujeme my, jako lidé, chceme-li být naplněni fantasiemi, oddáváme-li se jednostranně fantasii a snění, chceme-li se dostat - abych se vyjádřil obrazně - nad to, co je obsahem naší hlavy. Chceme-li se jako lidé dostat se svou bytostí nad svou hlavu, pak jsou to síly, které v naší lidské organizaci hrají jistou roli, které však jsou univerzálními silami těch bytostí, které nazýváme bytostmi luciferskými. Myslete si bytosti, které jsou zformovány z toho, co v nás usiluje ven nad naši hlavu, pak máte luciferské bytosti, které jsou v určitém vztahu k našemu světu lidí.

Myslete si naopak všechno to, co nás přitahuje k Zemi, všechno to, co nás činí střízlivými filistry, co nás přivádí k tomu, abychom vyvíjeli materialistické smýšlení, co nás proniká tím, co můžeme nazvat suchým rozumem, atd., pak tu máte ahrimanské mocnosti.

Všechno to, co jsem nyní řekl právě spíš z duševní stránky, je možno vyjádřit také spíš z tělesné stránky. Je možno říci: člověk je vlastně vždy jaksi ve střední poloze mezi tím, co chce s ním krev a tím, co s ním chtějí jeho kosti. Kostí nás chtějí neustále přivádět k ustrnutí, ke ztuhnutí, jinými slovy kosti nás chtějí tělesně učinit ahrimanskými, chtějí nás zatvrdit. Krev nás chtěla vyhnat ven. Patologicky řečeno: krev se může stát horečnatou, pak je člověk i organicky vhnán do fantastiky. Kostí mohou rozšířit svou podstatu na ostatní organismus, pak člověk kostnatí, stává se sklerotickým, jak se jím stává v určité míře skoro každý člověk ve stáří, pak chová v sobě, ve svém organismu, umrtvující element, to je to ahrimanské. Je možno říci: všechno to, co spočívá v krvi, má sklon k tomu luciferskému a všechno to, co spočívá v kostech, má sklon k tomu ahrimanskému. A člověk je rovnovážnou polohou mezi oběma, tak jako musí být rovnovážnou polohou v duševním ohledu mezi snílkovstvím a mezi střízlivou filistrozitou (*omezeností, zpátečnictvím*).

Avšak tyto obě bytosti můžeme charakterizovat také hlouběji. Můžeme se podívat na tyto luciferské bytosti, které mají zájmy v kosmickém bytí. A tu shledáme, že luciferské bytosti mají v kosmu především ten zájem, aby se svět, zejména svět lidí, stal odpadlíkem od těch duchovních bytostí, které musíme pojímat jako vlastní lidské tvůrčí bytosti. Luciferské bytosti by nechtěly nic jiného, než aby svět - dalo by se říci - odpadl od božských bytostí. Ani ne tak, že by luciferské bytosti měly v prvé řadě úmysly, aby si samy svět osvojily. Z toho všeho, co jsem již řekl o luciferských bytostech, budete moci vyrozumět, že u luciferských bytostí to není to hlavní. Hlavní věcí však je: dát odpadnout světu, uvolnit jej od toho, co člověk může pociťovat jako své vlastní božské bytosti.

Ahrimanské bytosti mají jiný úmysl. Ahrimanské bytosti mají ten rozhodný úmysl, aby dostaly do své mocenské sféry zejména říši lidí, ale tím i ostatní Zemi, aby ji učinily na sobě závislou, aby ovládly zejména lidi jako takové. Zatímco tedy luciferské bytosti pracují a vždy pracovaly k tomu, aby daly člověku odpadnout od toho, co může

lidstvo pociťovat jako své božství, mají ahrimanské bytosti tendenci zahrnout do své mocenské sféry lidstvo a vše, co k němu patří.

V našem kosmu, do něhož jsme jako lidé vetkáni, existuje určitý boj mezi luciferskými bytostmi neustále usilujícími o svobodu, o univerzální svobodu a mezi ahrimanskými mocnostmi, usilujícími neustále o moc. Tento boj proniká vše, v čem se nacházíme. Prosím vás, abyste tuto druhou, pro naše další úvahy důležitou ideu, měli pevně na paměti. Svět, v němž se nacházíme, je proniknut luciferskými a ahrimanskými bytostmi a existuje tento mocný protiklad mezi osvobozující tendencí luciferských bytostí a o moc usilující tendencí ahrimanských bytostí.

Uvědomíte-li si tuto celou věc, pak si řeknete: svět mohu pochopit, jen když jej pojmu s ohledem na trojnost. Neboť na jedné straně máme všechno to, co je luciferské, na druhé straně všechno to, co je ahrimanské, doprostřed je postaven člověk, který jako něco třetího - jako ve stavu rovnováhy mezi oběma musí pociťovat své božství. Porozumění světu dosáhneme jen tím, položíme-li tuto trojnost za základ, že si ujasníme: tento lidský život je jako rameno vah, zde hypomochlion; tu jedno rameno vah, to luciferské, které však ve skutečnosti táhne nahoru, na druhé straně to ahrimanské, které ve skutečnosti táhne dolů. Udržovat ramena vah v rovnováze je podstatou člověka. Ti, kteří byli zasvěceni do takových tajemství, zdůrazňovali vždy v duchovním vývoji lidstva, že světovému bytí, do něhož je člověk postaven, lze porozumět jen ve smyslu trojnosti, že světu nelze porozumět, když jej chceme pojímat v jeho základní struktuře ve smyslu jiných mocností než ve smyslu trojnosti. Vyjadřující se naší řečí, můžeme říci: ve světovém bytí máme co dělat s tím luciferským, představujícím jedno rameno vah, s tím ahrimanským, představujícím druhé rameno vah, a se stavem rovnováhy, který nám představuje impuls Kristův. Nyní si můžete pomyslet, že je v zájmu ahrimanských a luciferských mocností, aby toto tajemství trojnosti zahalily. Neboť správné proniknutí tohoto tajemství trojnosti uschopňuje lidstvo, aby si zjednálo stav rovnováhy mezi ahrimanskými a luciferskými mocnostmi. To znamená na jedné straně: veškerou tendenci po svobodě, využívat to luciferské k prospěšnému cíli lidstva a světa; na druhé straně činit totéž s tím ahrimanským. Normální duchovní stav člověka spočívá v tom, že se správným způsobem vpravuje do této trojnosti světa, do této světové struktury, pokud jejím základem je trojnost.

V tom, co má vliv na lidský duchovní a kulturní život, existuje a existovala silná tendence, aby člověka zmátla ohledně významu této trojnosti. A v novější kultuře lidstva můžeme jasně vidět, jak je skoro úplně zakrýváno toto členění členěním dvojnosti. Pomysleme jen, že musíme vědět, abychom Goethovu „Faustu“ porozuměli, jak jsem již častěji vykládal, že do této světové básně zasahuje zmatení ohledně této trojnosti. Kdyby býval Goethe pronikl poznáním ve své době, jak se to má s těmito věcmi, nebyl by postavil jako Faustova protivníka, stahujícího jej dolů, mefistofelskou moc, nýbrž proti této mefistofelské moci, o níž víme, že je identická s ahrimanskou mocí, postavil by luciferskou moc a ve Faustu by vystupovaly Lucifer a Mefistofeles jako dvě strany. To jsem zde uvedl častěji.1 Studujeme-li Goethovu mefistofelskou postavu, lze přesně vidět, jak Goethe všude pomíchal v Mefistofelově

charakteristice luciferský a ahrimanský element. Mefistofelova postava u Goetha je jakousi směsí dvou elementů. Není to žádná jednoznačná postava. Luciferský a ahrimanský element je pestře promíchán. Ve své malé knížce „Goethův duchovní způsob“ jsem to podrobně vyložil.

Toto zmatení, zasahující až do Goethova „Fausta“, se zakládá zcela na tom, že v novějším vývoji lidstva se v určitém směru - ve starších dobách bylo tomu jinak - uplatňoval ten blud, že na místo trojnosti, díváme-li se na strukturu světa, se dosazovala dvojnost - princip dobra na jedné straně, princip zla na druhé straně, Bůh a ďábel.

Pomyslete jen, že jsme zjistili: chce-li tedy někdo přiměřeně věci, nahlédnout do struktury světa, musí uznat trojnost, musí uznat, že proti sobě stojí luciferský a ahrimanský element, a že to božské záleží v udržování rovnováhy mezi oběma elementy. Proti tomu musíme stavět ono poblouznění, které vniklo do duchovního vývoje lidstva, s dvojností Bůh a ďábel, s dvojností duchovně-božských mocností nahoře a s ďábelskými mocnostmi dole. Je to tak, jako kdyby byl člověk vymaňován, vytlačován z rovnovážné polohy, jako když se mu zakrývá, že zdárné porozumění světu spočívá ve správném pojímání trojnosti, jako když se mu chce namluvit, že světová struktura je podmíněna dvojností. Přesto i ty nejlepší lidské snahy tomuto omylu propadly.

Chce-li se člověk tímto bodem zabývat, musí tak učinit bez všech předsudků, musí se dostat do nepředpojaté sféry. Musí se přesně rozlišovat mezi věcmi a jmény. Člověk se nesmí nechat svést na scestí tím, že se nějaké bytosti dá určité jméno, i když člověk tuto bytost správným způsobem pociťuje.

Vezměme pojem oněch bytostí, které člověk má pociťovat jako své božské bytosti, pak si musíme říci: člověk může tyto bytosti správně pociťovat jen tehdy, jestliže si je představuje tak, že způsobují rovnováhu mezi luciferským a ahrimanským principem. To, co má člověk pociťovat jako své božství, nemůže nikdy pocítit jako něco správného, jestliže nebere v úvahu tuto trojnost. Pohleďte z tohoto hlediska na takovou báseň, jakou je Miltonův „Ztracený ráj“ nebo Klopstockův „Mesiáš“, který vznikl pod vlivem „Ztraceného ráje“. Zde nemáte v podstatě nic ze skutečného porozumění tříčlenné světové struktury, zde máte boj mezi domnělým dobrem a domnělým zlem, boj mezi nebem a peklem. Zde máte vnesen do lidského duchovního vývoje onen blud dvojnosti. Zde máte to, co je namnoze zakořeněno v populárním vědomí jako bludný protiklad mezi nebem a peklem, co je vneseno do dvou nových světových básní.

Není nic platné, že Milton nebo Klopstock označují bytosti nebes jako božské bytosti. Božskými bytostmi, jak je má člověk pociťovat, byly by jen tehdy, kdyby byla základem tříčlenná struktura světového bytí. Pak by se mohlo říci: zde se odehrává boj mezi dobrým a zlým principem. Takto však, jak věci stojí, předpokládá se dvojnost. Jednomu dílu této dvojnosti se přikládá dobro, dává se mu jméno, které se přikládá bytostem, které se berou z božství, a na druhé straně staví se proti tomu ďábelský, antibožský element. Co se tím vlastně ve skutečnosti dosáhlo? Tím se ve skutečnosti nedosáhlo nic menšího než to, že to skutečně božské je z vědomí vypuzeno a že tomu

luciferskému se dává božské jméno, že tu ve skutečnosti máme boj mezi Luciferem a Ahrimanem, a že se jen připisují Ahrimanovi luciferské vlastnosti a Luciferově říši se připisují božské vlastnosti.

Vidíte, jaký ohromný dosah má vlastně taková úvaha. Zatím co si lidé myslí, že v takových protikladech, jak je nalézáme v Miltonově „Ztraceném ráji“ nebo v Klopstockově „Mesiáši“, máme co dělat s božskými a pekelnými elementy, mají co dělat ve skutečnosti s luciferským a ahrimanským elementem. O skutečně božských elementech neexistuje tu žádné vědomí; naproti tomu dává se luciferskému elementu božský název.

Milanův „Ztracený ráj“ a Klopstockův „Mesiáš“ jsou právě jen duchovní výtvořiny, vyčnívající z novějšího vědomí lidstva. Neboť to, co se vyžívá v těchto básních, je všeobecné vědomí lidstva. Do tohoto novějšího vědomí lidstva vnikl blud dvojnosti a byla potlačena pravda o trojnosti.

To nejhlubší, co lidstvo v novější době vytvořilo, k čemu z určitého hlediska právem hledí jako k největším výtvořinám novější doby, je určitá kulturní mája, je velký klam a vznikl z velkého poblouznění novějšího lidstva. To všechno, co v tomto bludu působí, to je v podstatě výtvořina ahrimanských vlivů, oněch vlivů, které se jednou zkoncentrují v inkarnaci Ahrimana, o níž jsem vám již mluvil. Neboť tento blud, v němž se nacházíme, není nic jiného, než výsledek onoho falešného pozorování světa, které lidem novější kultury, novější civilizace, vyráží všude ve světě tím, že se staví proti sobě nebe a peklo. Nebe se považuje za to božské, jak to lidé líčí, a peklo se považuje za to ďábelské. Zatím co ve skutečnosti máme co dělat na jedné straně s tím luciferským, nazývaným nebeským, a na druhé straně s tím ahrimanským, nazývaným pekelným.

Musíme jen pomyslet, jaké zájmy vládou v novějších duchovních dějinách. Dokonce trojčlennost lidského organismu nebo lidské bytosti jako celku byla, jak jsem se vám o tom častěji zmiňoval, pro západoevropskou civilizaci zprovozněna ze světa osmým ekumenickým koncilem v Cařihradě roku 869. Bylo povýšeno na dogma, že křesťan nesmí věřit v trojčlennou lidskou bytost, nýbrž jen v dvoučlennou lidskou bytost. Věřit v tělo, duši a ducha bylo zakázáno, a středověcí teologové a filosofové, kteří ještě mnoho věděli o této pravdě, vynakládali velké úsilí k tomu, aby se této pravdě vyhýbali, neboť tak zvaná trichotomie, členění člověka v tělo, duši a ducha, byla prohlášena za kacířství. Musili učit dvojnost: člověk se skládá z těla a duše, nikoliv z těla, duše a ducha. A to je ovšem něco, o čem jistě bytosti, o čem určití lidé dobře vědí, jak ohromný význam má pro lidský duchovní život, jestliže se místo trojčlennosti dosazuje dvojčlennost.

Až na takové hlubší věci je nutno pohledět, chceme-li správně rozumět tomu, proč v srpnovém čísle „Stimmen der Zeit“ poukazuje jezuita Zimmermann na to, že jeden z novějších dekretů svátého oficia Říma zakazuje katolíkům pod trestem neudělení zpovědní absoluce číst theosofické spisy nebo je mít u sebe nebo se něčeho theosofického zúčastňovat. Ve „Stimmen der Zeit“, které se dříve jmenovaly „Stimmen von Marialaach“ interpretuje to jezuitský páter tak, že je to třeba aplikovat na mou anthroposofii, tedy musí se hledět především na to, že ti katolíci, kteří chtějí

být Římem považováni za pravé katolíky, nesmějí se zabývat anthroposofickou literaturou. Jako jeden z hlavních důvodů se tu uvádí, že v lidské bytosti se rozlišuje tělo, duše a duch, že se tedy učí něco kacířského oproti tomu, co je pravověrné a co záleží v tom, že v člověku se rozlišuje tělo a duše.

Také jsem se vám zmínil o tom, že toto rozlišování těla a duše v člověku, aniž to víte, přešlo i na moderní filosofy, kteří se domnívají, že provozují nepředpojatou, předsudků prostou vědu, že pozorováním dospívají k poznání, že člověk se skládá z těla a duše. Ve skutečnosti jen poslušně následují to, co se oním dogmatem dostalo do novějšího duchovního vývoje. Co se dnes považuje za vědu, to je v podstatě zcela závislé na takových věcech, které během novějšího vývoje lidstva vniklo do světa. Nevěřte, že nějakými dobrými slovy můžete takové lidi, kteří z takových důvodů kacířují anthroposofií, přimět k blahovlnnějšímu poměru k anthroposofu. Anthroposofie si musí sama zjednat uplatnění ve světě, nikoliv podporou mocí považovaných sebevíce za křesťanské. Jedině svou vnitřní silou může anthroposofie dosáhnout toho, co ve světě dosáhnout má.

Pomyslete jen, že Kristův impuls lze pochopit jen tehdy, když se na něj díváme jako na impuls rovnováhy mezi tím, co je ahrimanské a co je luciferské, dovedeme-li jej správně postavit do trojnosti. Co se musí udělat - tak lze otázku nadhodit - je-li snahou uvést lidi v omyl o vlastním impulsu Kristově? Je nutno odvrátit lidi od pravého členění světa podle trojnosti a přivést je ke bludu dvojnosti, která má své oprávnění jen tam, kde se jedná o vše zjevné, tam, kde se jedná o to, abychom se dostali k tomu, co se nachází za tím zjevným, co se nachází ve sféře skutečnosti. Musí nám být jasno v tom, že se musíme v těchto věcech dostat nad pouhé názvy. Tím, že se něco nazývá Kristem, tím jsme Krista nevystihli. Aby byl Kristus správně vystižen jménem, tomu lze zabránit tím, že se na místo trojnosti postaví dvojnost. Kdyby někdo chtěl odvrátit člověka s jistotou od toho, aby získal správný pojem o Kristu, měl by jen zapotřebí na místo trojnosti dosadit dvojnost. A má-li se pak na Kristův impuls v opravdovém smyslu opět poukázat, pak je nutné, aby se proti dvojnosti dosadila trojnost. Není třeba být vyhlášovatelem kacířů. Ode dneška nepotřebujete prohlašovat Miltonův „Ztracený ráj“ a Klopstockova „Mesiáše“ za prokleté, ďábelské spisy. Můžete se samozřejmě i nadále těšit z jejich krásy a velikosti. Ale musí vám být jasno v tom, že v takových spisech, pokud jsou výkvětem právě populární novější civilizace lidstva, není vůbec řeč o Kristu, nýbrž že takové spisy vyplývají z toho bludu, že všechno to, co nepřínáleží vývoji lidstva, je možno na jedné straně počítat k tomu ďábelskému, a že na druhé straně se dostáváme k tomu božskému. - Nikoliv, dostáváme se jen k tomu luciferskému. A píše-li se „Ztracený ráj“, popisuje se ve skutečnosti vyhnání lidí z říše Lucifera do říše Ahrimana a líčí se touha lidí nikoliv po tom božském, nýbrž líčí se touha lidí po ztraceném ráji, to však znamená po říši Lucifera. V Miltonově „Ztraceném ráji“ a v Klopstockově „Mesiáši“ necht' vidíte krásné popisy lidské touhy po Luciferově říši, ale právě jen toto máte v nich vidět, neboť jedině tím jsou.

Vidíte, že je velmi nutné revidovat jisté představy, které vnikly do novějšího lidstva. Dnes, kdy se chystáme s vážností anthroposoficky myslet a cítit, nacházíme se

nikoliv před malými rozhodnutími, nýbrž nacházíme se před velikými rozhodnutími. Nacházíme se před tím, abychom brali velmi vážně slova, která Nietzsche často použil, slova o přehodnocení jistých hodnot, to se musí brát velmi, velmi vážně. Výkony lidstva novější doby musí být důkladně přehodnoceny.

Proto se nesmí naprosto stát člověk odsuzovatel kacířství. Uvádíme na jeviště neustále scény z Goethova „Fausta“ a věnoval jsem se po desetiletí studiu Goetha. Ale z mého malého spisku se můžete dozvědět, že mě nijak neoslepila falešná charakteristika, která žije v Goethově postavě Mefistofela. Bylo by naprosto filistrínské říci: Goethův Mefistofeles je falešný, tedy pryč s tím. Pak bychom si počínali jako jistí soudci kacířství. Jako moderní lidé nesmíme se uvádět do této situace. Ale také se nesmíme uspokojovat s tím, co nejširším lidským masám přešlo do masa a krve z novějšího duchovního života. Lidstvo se bude musit naučit ohromně mnoho. Bude muset ohledně mnohého provést přehodnocení.

Všechno to souvisí s posláním Michaela vůči těm bytostem vyšších hierarchií, s nimiž je opět ve spojení. A jak můžeme dospět k tomu, abychom pochopili ty impulsy, které vyzařují z bytosti Michaela do našeho pozemského bytí? O tom budeme mluvit později.